Liikenne- ja viestintävaliokunta
Viite: VNS 4/2022 vp

Valtioneuvoston selonteko Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma Kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa 2035 – VR-Yhtymän kommentit

VR-Yhtymä Oyj (jäljempänä VR) kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkokentässä mainitussa asiassa ja lausuu siitä seuraavaa:

VR on sitoutunut Suomen hallituksen asettamaan tavoitteeseen, jonka mukaisesti Suomi on hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen pian sen jälkeen. Ilmasto- ja ympäristövastuullisuus on VR:n toiminnan ytimessä, ja sen edistämiseksi on tehty työtä jo vuosikymmenten ajan. Suomessa tulisi tavoitella raideliikenteen kulkumuoto-osuuden kasvattamista matkustajaliikenteessä 10 prosenttiin (6,2 % vuonna 2019) ja tavaraliikenteessä 30 prosenttiin (25,5 % vuonna 2019). Kasvattamalla Suomen raideliikennemarkkinaa ihmisten ja tavaroiden liikkumisesta tulee aiempaa kestävämpää, Suomen huoltovarmuus vahvistuu ja samalla maakuntien saavutettavuus paranee.

Siirtymä päästöttömään joukkoliikenteeseen avainasemassa liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttamisessa

Hiilineutraalin yhteiskunnan saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä ja ilmastonmuutoksen torjuminen liikennesektorilla edellyttää sekä energiantehokkuuden lisäämistä että päästöjen vähentämistä. Raideliikenne on ympäristöystävällinen ja energiatehokas liikennemuoto ja raideliikenteen osuus Suomen liikenteen kasvihuonepäästöistä on alle prosentin.

EU-tasolla liikennesektorin kasvihuonepäästöt kattavat jopa neljänneksen EU:n kokonaispäästöistä. Taakanjakosektorilla tieliikenne on suurin päästölähde ja siirtymää tulisi määrätietoisesti ohjata joukkoliikenteeseen.

Vähähiilisten liikennemuotojen kilpailukykyä tulisi edistää saastuttavimpiin liikennemuotoihin verrattuna. Tieliikenteen päästökaupasta saatavia tuloja tulisi ohjata kestävien liikennemuotojen kulkumuoto-osuuksien kasvattamiseen. Eri liikennemuotoja tulisi regulaatiossa kohdella tasapuolisesti. Toisin kuin muut liikennemuodot, sähkövetoinen rautatieliikenne on jo nykyisellään EU:n päästökaupan piirissä. EU-tasolla 4/5 junista kulkee sähköllä.

Liikennetoimijoille ja elinkeinoelämälle on tärkeää ilmastopolitiikan ennakoitavuus. Investointipäätöksien kannalta kansallisen ja EU-sääntelyn tulisi olla mahdollisimman selkeää ja johdonmukaista.

Riittävät ja oikein kohdennetut infrainvestoinnit ovat raideliikenteen kasvun edellytys

Kasvava raideliikennemarkkina houkuttelee kilpailua. Yhteiskunta pystyy vaikuttavimmin edistämään raideliikenteen kilpailua niin matkustaja- kuin tavaraliikenteessä investoimalla raiteisiin. Rautatieliikenteen kasvun ja uusia operaattoreita houkuttelevan toimintaympäristön edellytys on ennen kaikkea riittävä

VR-Yhtymä Oyj
Postiosoite
PL 488, 00101 Helsinki
Käyntiosoite
Radiokatu 3, 00240 Helsinki
P. 029 4343
etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vr.fi
Y-tunnus 1003521-5

ratakapasiteetti, jonka puute muodostaa tällä hetkellä rautatiejärjestelmän pullonkaulan.

Ratainfran välityskyvyn ja nopeuksien lisääminen on markkinan houkuttelevuuden ja raideliikenteen suosion kasvun ensisijainen edellytys. Erityisesti pääradan kapasiteetin kasvattaminen ruuhkaisimmilla osuuksilla on keskeistä koko raideliikennemarkkinan kilpailukyvyn ja uusia toimijoita houkuttelevan toimintaympäristön edellytyksenä.

Vakaalla, riittävän korkealla ja tarvittaessa indeksikorjatulla perusväylänpidon ja kehittämisinvestointien rahoitustasolla pystytään kasvattamaan rataverkon toimintavarmuutta, sekä luomaan kattavaa tarjontaa ja hyvät yhteydet, jotka luovat edellytykset matkustamisen kasvulle raiteilla.

Olemassa olevan rataverkon junamatkaa hidastavien puutteiden kustannustehokkaat täsmäparannustoimet ja radan huonosta kunnosta johtuvien tilapäisten nopeusrajoitusten poisto-ohjelma parantaisivat energiatehokkuutta, nopeuttaisivat matka-aikoja ja lisäisivät junaliikenteen suosiota.

Rataverkon sähköistämistä tulisi jatkaa ja yhdistettyjen kuljetusten edellytyksiä parantaa

VR Group pyrkii yhdessä elinkeinoelämän asiakkaidensa luomaan päästöstrategioita, joilla logistiikan asiakkaiden päästöjä voitaisiin vähentää. Yhtenä keinona on sähkövedon osuuden kasvattaminen. Suomen rataverkosta on tällä hetkellä sähköistetty hieman yli puolet ja sähköistystä tulisi edelleen jatkaa sähkövedon osuuden kasvattamiseksi. Suomessa jo 95 prosenttia VR:n matkustajajunista ja noin 80 prosenttia tavaraliikenteen junista kulkee puhtaasti vesivoimalla tuotetulla sähköllä. VR:n tavoitteena on kasvattaa sähköllä kulkevien tavaraliikenteen junien osuutta. VR on käyttänyt uusiutuvaa energiaa jo vuodesta 2008 lähtien ja myös kompensoi niiden matkustajajunareittiensä kasvihuonekaasupäästöt, joilla ei voida uusiutuvaa energiaa käyttää johtuen ratojen sähköistämättömyydestä.

Yksi keinoista vähentää logistiikan hiilidioksidipäästöjä ovat Fossiilittoman liikenteen tiekartassakin tunnistettu yhdistettyjen kuljetusten edellytysten varmistaminen. VR:llä on vahva tahtotila yhdistettyjen kuljetusten uudelleenkäynnistämiseksi. Yhdistetyt kuljetukset mahdollistavat siirtymää raiteille, mutta niiden matka-aikojen tulee olla kilpailukykyisiä kuorma-autoliikenteen kanssa. Tämä edellyttää nykytilanteessa investointeja terminaaleihin ja rataverkkoon radanvälityskyvyn lisäämiseksi ja kuljetusaikojen nopeuttamiseksi.

Alueellista lähijunaliikennettä ja vihreitä matkaketjuja tulisi kehittää

Suomen saavutettavuuden ja hiilineutraalin joukkoliikenteen kasvattamiseksi ostoliikennettä raiteilla on syytä laajentaa. Alueellinen lähijunaliikenne edellyttää poikkeuksetta ostorahoitusta, useimmiten myös ratainfran kehittämistä ja modernia, eri asiakastarpeet huomioivaa kalustoa.

VR-Yhtymä Oyj

Postiosoite
PL 488, 00101 Helsinki

Käyntiosoite
Radiokatu 3, 00240 Helsinki

P. 029 4343

etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vr.fi

Y-tunnus 1003521-5

Tärkeää olisi varmistaa riittävä julkisen liikenteen tarjonta paitsi raideliikenteen ostoliikennettä laajentamalla myös syrjäisempien alueiden linja-autoyhteydet turvaamalla.

Matkustajaliikenteessä kestävien matkaketjujen luomiseksi tarvitaan myös liikenteen solmukohtiin ja matkakeskuksien liityntäpysäköinteihin kattavasti sähköautojen latauspisteitä sekä muiden käyttövoimien tankkausinfraa. Uusiutuvilla polttoaineilla kulkevat taksi- ja vuokra- sekä yhteiskäyttöautopalvelujen tulisi olla sekä fyysisesti että digitaalisten sovellusten avulla tarjolla juna-, kevytraide- ja sähköbussiliikenteen solmukohdissa.

Koronapandemia on osoittanut kestävän rautatieliikenteen olevan resilientti ja toimintavarma liikennemuoto myös kriisiaikoina. Raideliikenteen rooli sosiaalisesti tasa-arvoisena liikkumismuotona on entisestään korostunut koronapandemian aikana. Suomen sisäistä saavutettavuutta tulee ylläpitää ja kehittää myös huoltovarmuuden näkökulmasta. VR on esittänyt ostoliikenteeseen lukuisia mahdollisia lisäyksiä: https://www.vrgroup.fi/fi/vrgroup/uutiset/vr-yhtyman-nakemykset-henkilojunaliikenteen-lisaamisesta-ja-kehittamisesta-200920211457/

Energiakriisin vaikutukset raideliikenteeseen ja ratasähkön turvaaminen

Raideliikenne on muun yhteiskunnan tavoin joutunut kohtaamaan kaksi peräkkäistä ennakoimatonta kriisiä – koronapandemian ja Venäjän hyökkäyssodan sekä sitä seuranneen energiakriisin. Energian hinta on merkittävä tuotantokustannus ja sillä on oleellinen vaikutus liiketoiminnan kannattavuuteen. VR seuraa aktiivisesti sähkön ja polttoöljyn hintakehitystä ja laatii hintaskenaarioita. Lisäksi VR tutkii mahdollisuuksia siirtää osaa sähkövetoisesta tavaraliikenteestä ajankohtiin, jolloin sähkön hinta on edullisempaa**.** Linja-autoliikenteessä sähkön hinnan nousuun vaikutetaan maksimoimalla yöaikaan tapahtuvat sähköbussien lataukset. Lataukseen etsitään myös automaatioon tai ajastukseen perustuvia ratkaisuja.

Sähkökatkokset ovat kriittisiä VR:n toiminnalle. Ajankohtaiseen tilanteeseen liittyen VR haluaa nostaa esille, ratasähköverkkoon ei tule kohdistaa mahdollisia sähkönjakelun keskeytyksiä. Ensisijaisesti tulisi hyödyntää keinoja, joilla ratasähkön käyttöä voidaan pienentää siten, että totaalikatkoilta vältyttäisiin.

Katkokset aiheuttaisivat vakavia haittoja junaliikenteelle ja johtaisivat junaliikenteen pysähtymiseen ja turvallisuushaasteisiin, esimerkiksi tilanteessa, jossa viestiyhteydet eivät toimi. Sähkövetoisen kaluston korvaaminen dieselvetoisella kalustolla ei ole mahdollista.

Tarkoituksenmukainen vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluinfra toimii liikennesektorin vihreän siirtymän mahdollistajana

Fossiilittoman liikenteen ratkaisukokonaisuuden toteutuksen kannalta olisi keskeistä luoda edellytyksiä ympäristöystävälliselle logistiikalle erilaisin kannustimin ja vaihtoehtoisten polttoaineiden sekä kestävien käyttövoimien jakeluinfraa kehittämällä.

VR-Yhtymä Oyj

Postiosoite
PL 488, 00101 Helsinki

Käyntiosoite
Radiokatu 3, 00240 Helsinki

P. 029 4343

etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vr.fi

Y-tunnus 1003521-5

Vaihtoehtoisten polttoaineiden tankkaus- ja latausasemat tulisi sijoittaa sellaisiin liikenteellisesti perusteltuihin sijainteihin, joista elinkeinoelämän kuljetukset eniten hyötyvät. Kysyntää vaihtoehtoisille käyttövoimille ei synny, ellei liikenteen harjoittajilla ole ennustettavuutta ja varmuutta siitä, että jakeluinfra mahdollistaa tehokkaan operoinnin.

Tulevaisuudessa veturit hyödyntävät vihreän sähkön lisäksi mahdollisesti myös muita uusiutuvia energianlähteitä, kuten esimerkiksi biopolttoaineita, vetyä ja synteettisiä polttoaineita, mikä edellyttää riittävää lataus- ja tankkausinfrastruktuuria, sekä panostuksia tuotantoon ja teknisiä ratkaisuja valmistajien toimesta. VR tutkii jatkuvasti vaihtoehtoisten polttoaineiden potentiaalia ja osallistuu EU-tason työryhmätoimintaan kaluston vaihtoehtoisten käyttövoimien kehityksen osalta.

Sähkön ja vedyn latausasemien kehittämisen yhteydessä tulee huomioida myös kalustoa koskevat kaupalliset tekniset ratkaisut, jotka eivät vielä ole riittävällä kypsyysasteella EU-tasolla asetettuihin päästövähennystavoitteisiin nähden.

VR pitää raskaan maantieliikenteen näkökulmasta oleellisena, että tunnistetaan tekniikat, joiden avulla voidaan saavuttaa EU-tasolla asetetut tavoitteet vaihtoehtoisille polttoaineille ja tuetaan niiden käyttöönottoa. Tällä hetkellä kyseessä olisivat LNG-verkosto ja LNG:n tuotanto sekä uusiutuvien dieselpolttoaineiden käytön edistäminen, joka sopii myös olemassa oleviin dieselmoottoreihin sekä kattaa kaikki kokonaismassat.

VR-Yhtymä Oyj

Jonna Juslin
johtaja, yhteiskuntasuhteet ja kansainväliset asiat

VR-Yhtymä Oyj

Postiosoite
PL 488, 00101 Helsinki

Käyntiosoite
Radiokatu 3, 00240 Helsinki

P. 029 4343

etunimi.sukunimi@vr.fi
www.vr.fi

Y-tunnus 1003521-5